

הלכות גנבה

יש בכללן שבע מצוות שתי מצוות עשה, וחמש מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שלא לגנב ממון; (ב) דין הגנב; (ג) לצדק המאזנים עם המשקלות; (ד) שלא יעשה עול במדות ובמשקלות; (ה) שלא יהיה לאדם אבן ואבן איפה ואיפה, אף על פי שאינו לוקח ונותן בהן; (ו) שלא יסיג גבול; (ז) שלא לגנב נפשות. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות גנבה פרק א

א. כל הגונב ממון משווה פרוטה ומעלה עובר על לא תעשה, שנאמר "לא, תגנבו" (ויקרא יט, יא). ואין לוקין על לאו זה, שהרי נתן לתשלומין, שהגנב, חיבה אותו תורה לשלם. ואחד הגונב ממון ישראל, או הגונב ממון גוי עובר עבודה זרה; ואחד הגונב את הגדול, או את הקטן.

ב. אסור לגנב כל שהוא, דין תורה. ואסור לגנב דרך שחוק, או לגנב על מנת להחזיר, או לגנב על מנת לשלם: הכל אסור, שלא ירגיל עצמו בכך.

ג. איזה הוא גנב זה הלוקח ממון אדם בסתר ואין הבעלים יודעין, כגון הפושט ידו לתוך כיס חברו ולקח מעותיו ואין הבעלים רואין; וכן כל כיוצא בזה. אבל אם לקח בגלוי ובפרהסייה ובחזק יד, אין זה גנב אלא גזלן; לפיכך לסטים מזין שגנב אינו גזלן אלא גנב, אף על פי שהבעלים יודעין בשעה שגנב.

ד. גנב שהעידו עליו עדים כשרים שגנב, חייב לשלם שנים לבעל הגנבה: אם גנב דינר, משלם שנים; גנב חמור או כסות או גמל, משלם שנים בדמיה. נמצא מפסיד פשעור שבקש לחסר את חברו.

ה. הגנב שהודה מעצמו שגנב משלם את הקרן, ופטור מן הכפל: שנאמר "אשר ירשיען אלהים, ישלם שנים לרעהו" (שמות כב, ח), לא המרשיע את עצמו משלם שנים. והוא הדין לכל הקנסות, שהמודה בהן פטור.

ו. תשלומי כפל נוהגין בכל, חוץ משה ושור: שהגונב את השה או את השור, וטבח או מכר משלם על השה תשלומי ארבעה, ועל השור תשלומי חמשה.

ז. אחד האיש ואחד האשה שגנבו, חייבין לשלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה. היתה אשת איש שאין לה לשלם הרי הכפל עליה חוב עד שתתגרש או ימות בעלה, ובית דין נפרעין ממנה. וקטן שגנב פטור מן הכפל, ומחזירין דבר הגנוב ממנו; ואם אבדו אינו חייב לשלם אף הקרן, ואפלו לאחר שהגדיל.

ח. העבד שגנב, פטור מן הכפל. ובעליו פטורין שאין אדם חייב על נזקי עבדיו, אף על פי שהן ממונו, מפני שיש בהן דעת, ואינו יכול לשמרן: שאם יכעיסנו רבו, ילך וידליק גדיש

בְּאֵלֶּף דִּינָר וְכִיּוֹצָא בְּזֶה מִשְׁאָר נִזְקִין. נִשְׁתַּחֲרַר הָעֶבֶד, חֵיב לְשַׁלֵּם אֶת הַכֶּפֶל.

ז. רָאוּי לְבֵית דִּין לְהַכּוֹת אֶת הַקֹּטְנִים עַל הַגְּנֵבָה כְּפִי כּוֹחַ הַקֹּטֵן, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיוּ רִגְלִין בָּהּ; וְכֵן אִם הִזִּיקוּ שְׂאָר נִזְקִין. וְכֵן מִכֵּין אֶת הָעֶבְדִּים שְׁגָנְבוּ אוֹ שֶׁהִזִּיקוּ מִכָּה רַבָּה, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיוּ מִשְׁלַחַת לַהֲזִיק.

י. הֵיטָה הַגְּנֵבָה בְּיַד הַגָּנֵב וְהִשְׁבִּיחָהּ מֵאֲלֶיהָ, כְּגוֹן כִּבְשָׁה שִׁילָדָה, וּגְזֵזָה מִשְׁלֵם אוֹתָהּ, וְאֶת גְּזוּתֶיהָ וְאֶת וּלְדוּתֶיהָ; וְאִם אַחֵר יֵאוּשׁ יִלָּדָה וּגְזֵזָה, מִשְׁלֵם כְּשַׁעַת הַגְּנֵבָה.

יא. הוֹצִיא עָלֶיהָ הוֹצָאוֹת וְהִשְׁבִּיחָהּ, כְּגוֹן שֶׁפָּטַם אוֹתָהּ הָרִי הַשֶּׁבַח שֶׁלִּגְנֵב, אִפְּלוּ לִפְנֵי יֵאוּשׁ; וְכִשְׁמַחְזִיר הַגְּנֵבָה עִם הַכֶּפֶל, נוֹטֵל הַשֶּׁבַח מִן הַבְּעָלִים אוֹ מִחֲשָׁבִין לוֹ מִן הַכֶּפֶל.

יב. הַגְּנֵבָה עֲצָמָה שֶׁהִיא בְּיַד הַגָּנֵב, וְלֹא נִשְׁתַּנַּת חוּזְרָת לְבַעֲלֶיהָ, בֵּין לִפְנֵי יֵאוּשׁ בֵּין לְאַחֵר יֵאוּשׁ, אֲלֹא שְׂאֵחַר יֵאוּשׁ, הַשֶּׁבַח לִגְנֵב כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. נִשְׁתַּנַּת הַגְּנֵבָה בְּיַד הַגָּנֵב קִנְיָה וְקִנְיָה שְׁבָחָהּ, וְאִפְּלוּ לִפְנֵי יֵאוּשׁ; וְאִינוּ מִשְׁלֵם אֲלֹא דָמִים.

יג. גָּנֵב כַּחוּשָׁה וְהִשְׁמִינָהּ, אוֹ שִׁמְנָהּ וְהִכְחִישָׁהּ מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל אוֹ תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, כְּשַׁעַת הַגְּנֵבָה. גָּנֵב טָלָה וְנִעְשָׂה אֵיל, עֶגֶל וְנִעְשָׂה שׁוֹר מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל, כְּשַׁעַת הַגְּנֵבָה; טִבָּחוֹ אוֹ מִכְרוֹ אַחֵר שֶׁהִגְדִּיל נִעְשָׂה שְׁנוּי בִּידוֹ, וְקִנְהוֹ, וְשָׁלוּ הוּא טוֹבַח וְשָׁלוּ הוּא מוֹכֵר, וְאִינוּ מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה.

יד. גָּנֵב בַּהֲמָה אוֹ כְּלִי וְכִיּוֹצָא בָּהֶן, וּבְשַׁעַת הַגְּנֵבָה הָיָה שׁוּוֹה אַרְבָּעָה, וְעַכְשָׁיו בְּשַׁעַת עֲמִידָה בְּדִין שׁוּוֹה שְׁנַיִם מִשְׁלֵם קֶרֶן כְּשַׁעַת הַגְּנֵבָה, וְתְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל אוֹ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה כְּשַׁעַת עֲמִידָה בְּדִין. הָיָה שׁוּוֹה בְּשַׁעַת הַגְּנֵבָה שְׁנַיִם, וּבְשַׁעַת עֲמִידָה בְּדִין אַרְבָּעָה אִם שָׁחַט אוֹ מָכַר אוֹ שָׁבַר הַכְּלִי אוֹ אִבְדּוֹ, מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל אוֹ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה כְּשַׁעַת עֲמִידָה בְּדִין. וְאִם מֵתָה הַבַּהֲמָה אוֹ אִבְדּוֹ הַכְּלִי מֵאֲלֹיו, מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל כְּשַׁעַת הַגְּנֵבָה.

טו. מִי שֶׁגָּנֵב כְּלִי וְשָׁבְרוֹ אוֹ פָּחְתּוֹ, אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִפְחַת מֵאֲלֹיו אֵין שָׁמִין לוֹ הַפָּחַת: אֲלֹא רוֹאִין כְּמָה הָיָה שׁוּוֹה הַכְּלִי, וּמִשְׁלֵם לְבַעֲלִים שְׁנַיִם בְּדָמָיו; וְהַכְּלִי הַשֶּׁבִּיר יִהְיֶה לִּגְנֵב. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצָא בְּזֶה. וְאִם רָצוּ הַבְּעָלִים לְטַל הַכְּלִי הַשֶּׁבִּיר, וַיִּשְׁלֹם לָהֶם הַפָּחַת וְהַכֶּפֶל שׁוֹמְעִין לָהֶן.

טז. הַגָּנֵב וְטִבַּח אוֹ מָכַר לִפְנֵי יֵאוּשׁ בְּעָלִים אֶף עַל פִּי שְׁלֹא קָנָה לֹקַח, וְהָרִי הַגְּנֵבָה חוּזְרָת בְּעֲצָמָה מִיַּד הַלֹּקַח הָרִי זֶה מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה; וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם טִבַּח אוֹ מָכַר לְאַחֵר יֵאוּשׁ שֶׁהוּא מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, שֶׁהָרִי הוֹעִיל בְּמַעֲשָׂיו וְקָנָה הַלֹּקַח.

יז. הַגָּנֵב מֵאַחֵר הַגָּנֵב אֶף עַל פִּי שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים, אִינוּ מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל; וְאִם טִבַּח וּמָכַר, אִינוּ מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה: לִגְנֵב הָרֵאשׁוֹן אִינוּ מִשְׁלֵם, שֶׁהָרִי דִין הַבַּהֲמָה הַזֹּאת לַחֲזוֹר בְּעִינֶיהָ לְבַעֲלִים וְלֹא קִנְיָה הַגָּנֵב; וְלֹא לְבַעֲלִים אִינוּ חֵיב לְשַׁלֵּם הַכֶּפֶל אוֹ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, מִפְּנֵי שְׁלֹא גָנֵב מִרְשׁוּתָן.

יח. גָּנֵב וְטִבַּח, וְכֹא גָנֵב אַחֵר וְגָנֵב הַטִּבַּח מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל

לַגִּנֵּב הָרָאוּשׁוֹן, שֶׁהָרִי קָנָה בְּשָׁנוּי מַעֲשֵׂה; וְגִנֵּב הָרָאוּשׁוֹן מְשַׁלֵּם
תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה.

יט. גִּנֵּב וּמָכַר, וּבָא אַחֵר וְגִנֵּב מִן הַלֹּקָח אִם נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים
הָרִי הָרָאוּשׁוֹן מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, וְהַגִּנֵּב הַשֵּׁנִי
מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל; וְאִם לֹא נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים, אֵין הָאֲחֵרוֹן
מְשַׁלֵּם אֵלָא קֶרֶן בְּלִבְדּוֹ.